

บทที่ 6

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม

1. สรุปผลที่ได้รับ
2. เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย
3. ผลที่ได้รับ
4. วิธีการวัดผลและประเมินผล
5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

สรุปผลที่ได้รับ

ข้อ 1 การศึกษาบริบทของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มเพาะเห็ดหมู่ที่ 4 บ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 14 คน โดยมีลักษณะในการดำเนินการ คือเป็นการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านที่มีการรวมตัวกันในช่วงที่ว่างจากการทำการเกษตรได้มาปลูกเห็ดเพื่อสร้างรายได้อีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเห็นผลสำเร็จของงาน โดยเริ่มก่อตั้งเมื่อ 4-5 ปีก่อน โดยเริ่มจากการปลูกเห็ดฟาง แต่ด้วยอุณหภูมิและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย ทำให้ได้ผลผลิตน้อยกว่าที่ลงทุน หรือที่เรียกว่าไม่คุ้มทุนนั่นเอง ทางกลุ่มแม่บ้านจึงหันมาเพาะปลูกเห็ดนางฟ้าที่ดูแลง่ายกว่า โดยมีการจัดตารางเวรในการดูแลเห็ด วันละ 2 คน มีหน้าที่รดน้ำ ดูแล และเก็บเห็ดขาย ทางกลุ่มเพาะเห็ดได้รับเงินทุนจาก อบต.โพธิ์ชัย มาเป็นทุนในการริเริ่ม จนสามารถขายเห็ดนางฟ้าจนเกิดผลกำไร และนำมาปันส่วนให้กับสมาชิก ปีละ 3,000-4,000 บาท ต่อคน นับว่าเป็นอาชีพที่น่าสนใจ

การขายเห็ด ปริมาณการขายแต่ละเดือนไม่เท่ากัน ขายได้มากน้อยขึ้นอยู่กับผู้บริโภค และผลผลิตที่ออกมา ขายเห็ดเดือนแรกได้ประมาณ 8,000 บาท เดือนต่อมาก็ลดลง เพราะเห็ดที่ออกมามีปริมาณน้อยลง ลงทุนครั้งเดียวประมาณ 9,000 บาท ผลิตรอบหนึ่งประมาณ 2,700 ก้อน และรวมเบ็ดเสร็จที่เห็ดไม่มีการติดเชื้อขายตลอดระยะเวลา 5-6 เดือนก็จะมีรายได้ 30,000 บาท ระยะเวลาเห็ดที่เราเก็บได้ประมาณ 6 เดือน และเห็ดที่งอกออกมาก็จะน้อยลงไปเรื่อยๆ เริ่มผลิต เดือนกันยายน 2560 ระยะเวลาที่เก็บเห็ดได้ถึงเดือน มีนาคม 2561 มีการพักก้อน (พักก้อนเห็ด คือ ให้เชื้อ

เห็ดมีความขาวมีการหยอดเชื้อเห็ดเข้าไปทำให้มันเย็น) ใช้เวลา 1 เดือนในการพักก้อนเห็ดเดือนกัณยายน เพราะหน้าร้อนทำไม่ได้ เชื้อเห็ดต้องมีความชื้นมากที่สุด ถึงเห็ดจะงอกขึ้นมาได้ และต้องมีการขยายโรงเห็ดด้วย เห็ดไม่ชอบ กลิ่นบูหรือเพราะจะทำให้เห็ดติดเชื้อ การเพราะเห็ด เป็นรายได้เสริมของชุมชน และได้พบปะกัน ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีรักใคร่เอ็นดูกัน เกิดความสนุกสนาน ไม่ว่างงาน ด้วย ตลอดระยะเวลา 4 ปี ที่ชุมชนได้ช่วยกันเพาะเห็ดทำให้มีโครงการต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือมากมาย และได้ทำให้เกิดการแปรรูปในขั้นตอนถัดไป

จากการศึกษาบริบทของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จัหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกในระดับบุคคล และใช้สนทนากลุ่ม สามารถการสรุป สังเคราะห์และวิเคราะห์ ได้ว่าในการลงพื้นที่พูดคุยระหว่างชุมชนและกลุ่มของทีมนักวิจัย จะสังเกตได้ว่า พบปัญหาของสินค้า คือ เห็ดนางฟ้ามีราคาค่อยข้างต่ำ หรือการนำไปขายที่ตลาดในจำนวนมาๆกลับโดนพ่อค้าคนกลางในการกดราคาให้กิโลกรัมละ 40 บาท ทำให้สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดมีผลกำไรที่น้อยกว่าที่ควรจะได้ ทางสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดจึงได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเอง โดยทางกลุ่มนั้นต้องการที่จะเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของตนเอง โดยใช้วิธีการแปรรูปเห็ดนางฟ้าให้ได้ราคาที่สูงกว่าการขายเป็นเห็ดดอก ทางประธานกลุ่มก็ได้เสนอว่า ต้องการปลูกเห็ดที่มีความหลากหลายชนิดให้ตรงตามฤดูกาล เช่น เห็ดขอนขาวปลูกในฤดูร้อนจะได้ผลผลิตมาก และราคาดี เป็นการสร้างรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นของสมาชิก ซึ่งทางกลุ่มสมาชิกนั้นเป็นกลุ่มที่มีความสามัคคีในการเพาะเห็ด และให้ความร่วมมือกับนักวิจัยเป็นอย่างดี ส่งผลให้กระบวนการทำงานของโครงการนี้เป็นไปอย่างราบรื่น

ข้อ 2 การศึกษาสินค้าและมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จัหวัดมหาสารคาม พบว่า จากการสำรวจพื้นที่บ้านโพธิ์ชัย คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจสินค้าในชุมชน และได้สอบถามข้อมูลจากชุมชนบ้านโพธิ์ชัยในกลุ่มหมู่ 4 ได้มีการร่วมตัวของกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 14 คน ได้ร่วมกันก่อตั้งกลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า นำส่งขายที่ตลาดในราคากิโลกรัมละ 40 บาท กลุ่มแม่บ้านได้ทำการเพาะเห็ดจำนวน 1800 – 2000 ก้อนในแต่ละรอบ ทำให้กลุ่มแม่บ้านมีเห็ดที่ออกดอกจำนวนมาก พอนำไปขายที่ตลาดก็โดนพ่อค้าคนกลางกดราคา ส่งผลให้ได้กำไรจากการเพาะปลูกเห็ดนางฟ้าน้อยกว่าที่ควร ทางชุมชนจึงมีความต้องการนำเห็ดนางฟ้ามาเพิ่มมูลค่าให้มากขึ้นกว่าการขายเห็ดสด ลดปัญหาพ่อค้าคนกลางได้ระดับหนึ่ง

จากการสำรวจสินค้าของบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จัหวัดมหาสารคาม สรุปได้ว่า สินค้าที่ต้องการนำมาทำการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านโพธิ์ชัย คือ เห็ดนางฟ้า

ข้อ 3 ศึกษาการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า จากการสำรวจสินค้าของชุมชนกลุ่มเพาะเห็ด สรุปได้ว่า สินค้าที่ต้องการนำมาทำการเพิ่มมูลค่าสินค้าเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านโพธิ์ชัย คือ เห็ดนางฟ้า

จากกระบวนการ ดังกล่าว ทีมนักวิจัยได้ประชุมกับชุมชนเพื่อหาแนวทางในการค้นหากระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้านี้ร่วมกัน โดยใช้วิธีการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มแม่บ้านว่าต้องการเพิ่มมูลค่าของเห็ดนางฟ้าในรูปแบบใดบ้าง โดยมีการแสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

- ประธานกลุ่ม ได้เสนอว่า อยากให้มีการแปรรูปเห็ดนางฟ้า ให้สามารถเก็บรักษาได้นาน และสามารถรับประทานได้หลายกลุ่มลูกค้า

- สมาชิกได้เสนอการแปรรูปเห็ดนางฟ้า ดังต่อไปนี้ แหนมเห็ด ลูกชิ้นเห็ด เห็ดสวรรค์ เห็ดทอดสมุนไพร หมูยอเห็ด

- จากการเสนอมาหลายอย่างทางทีมวิจัยและชุมชน ร่วมกันหาข้อดีและข้อเสียของการแปรรูปแต่ละชนิด พบว่า เห็ดสวรรค์และเห็ดทอดสมุนไพรไม่สามารถเก็บความกรอบไว้ได้นาน ต้องทอดแล้วขายทันที ซึ่งไม่เหมาะกับกลุ่มแม่บ้าน เนื่องจากไม่มีเวลาว่างมาขายเห็ดสวรรค์ตลอดเวลา

- ในส่วนของการแปรรูปที่ชุมชนเห็นตรงกันว่า สามารถร่วมกันทำได้และเป็นมติของกลุ่มแม่บ้านเพาะเห็ดคือ การทำลูกชิ้น การทำหมูยอ และการทำแหนมเห็ด ซึ่งสามารถเก็บรักษาไว้หรือสามารถเก็บไว้ทานได้นาน สามารถทำแล้วนำมาขายได้ตามร้านค้า และตามเทศกาลที่ทางจังหวัดจัดกิจกรรมขึ้นมา

สรุปผล เกี่ยวกับกระบวนการสร้างการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย สรุปได้ว่า ชุมชนจะทำการแปรรูปเห็ดนางฟ้าเป็น แหนมเห็ด ลูกชิ้นเห็ด และหมูยอเห็ด ซึ่งได้มีการลงมือปฏิบัติ โดยมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการทำไว้ตามที่ได้ประชุมร่วมกัน โดยได้ใช้วัตถุดิบหลักจากชุมชนเอง คือ เห็ดนางฟ้า ที่ทางชุมชนได้ทำการปลูกไว้ ชุมชนได้นำเห็ดนางฟ้ามาเพื่อเข้าสู่กระบวนการแปรรูป ร่วมกับทีมนักวิจัย ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มเพาะเห็ด จำนวน 14 คน ร่วมกับทีมนักวิจัยจำนวน 3 คน ได้ทดลองการแปรรูปเห็ดนางฟ้า ตามที่ตกลงกัน คือ แหนมเห็ด ลูกชิ้นเห็ด จากกระบวนการทดลองปฏิบัติการโดยการใช้ที่ค้นพบมาเพิ่มมูลค่าสินค้ากลุ่มเพาะเห็ดของชุมชน สิ่งที่ได้มา คือ แหนมเห็ด และลูกชิ้น ที่ได้ บรรจุในถุงพลาสติกใส เพื่อทำการขายในราคาถุงละ 20 บาท บรรจุด้วยแหนมเห็ดจำนวน 4 ชิ้น ถึงใส่ถุงพลาสติกใส พบว่า ยังขาดความสวยงาม ไม่น่าดึงดูด ทางคณะผู้วิจัยได้ ติดต่อ อาจารย์ชินานาง ในสาขาวิชาศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ได้ทำการออกแบบสติกเกอร์เพื่อนำมาติดบรรจุภัณฑ์ เพื่อความสวยงามและน่าสนใจของสินค้ามากยิ่งขึ้น ผลที่ได้คือ สินค้ามีความน่าเชื่อถือ และสินค้าสามารถจำหน่ายได้ง่าย และตรงตามความต้องการของคนในชุมชน เช่น อบต. และร้านค้าชุมชน

เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดหมูที่ 4 บ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 14 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีอาชีพอย่างชัดเจน และมีความต้องการในการพัฒนาอาชีพของตนเองอย่างชัดเจน

2. พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มเพาะเห็ดหมูที่ 4 บ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

ผลที่ได้รับ

1. ได้รับบทชุมชนของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

2. ได้สภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางในการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

3. ได้กระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

4. เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่องของกลุ่มสมาชิกในโครงการและมีการขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

5. เกิดการพัฒนาด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

6. เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนของทักษะด้านกระบวนการเพิ่มมูลค่าสินค้าที่มีในกลุ่มสมาชิก

7. การเป็นชุมชนต้นแบบด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการวัดผล ประเมินผล

เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน การประกอบอาชีพ การสร้างการมีส่วนร่วม และกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยและชุมชน เพื่อสร้างข้อสรุปการเพิ่มมูลค่าสินค้าของกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูล และคืนข้อมูลให้กับชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม Focus group ถอดบทเรียนสังเคราะห์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะของผู้เข้าร่วมโครงการ การติดตามผ่านการสรุปบทเรียน AAR (After Action Review) ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ หลังดำเนินโครงการ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และถอดบทเรียน Retrospect เพื่อนำไปสู่สังเคราะห์องค์ความรู้ ขยายผลต่อยอดการทำงานต่อไป

ข้อเสนอแนะอื่น

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 กลุ่มเพาะเห็ดบ้านโพธิ์ชัย ควรนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการไปลงมือปฏิบัติจริงนำไปถ่ายทอดสู่กลุ่มอื่นๆ ที่สนใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ร่วมกันสร้างจุดแข็งให้กับชุมชน และสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้มากขึ้น

1.2 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ด้านการทางการพัฒนาศักยภาพ ทักษะด้านการประกอบอาชีพของกลุ่มชุมชน โดยควรสนับสนุนให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาของชุมชน ตลอดจนจนถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่ ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เป็นการพัฒนาชุมชน และสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อยอดจากการทำวิจัยครั้งนี้ เช่น การเพิ่มมูลค่าของผลผลิตที่ชุมชนมีให้มีมูลค่าที่สูงขึ้น การแก้ปัญหาสินค้าของชุมชนที่มีมากจนเกินไป การสร้างจุดแข็งให้กับสินค้าของชุมชน ผู้ที่สนใจสามารถวิจัยเรื่องนี้สามารถเป็นแนวทางในการทำวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชนได้